

“ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΙΑΡΥΤΗΣ Γ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΟΔΟΣ ΣΦΟΚΛΕΩΣ 9 — ΤΗΛΕΦ. 75-56

— ΑΘΗΝΑΙ —

“Απόσπασμα

“ΒΡΑΔΥΝΗΣ,

23. FEB. 1932

Σχολογία

ΑΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΗΣ “ΒΡΑΔΥΝΗΣ”, Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ Η ΓΙΝΕΤΑΙ, Η ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΡΟΪΔΟΥ ΚΑΙ ΒΛΑΧΟΥ

Αι θεωρίαι του Ταιν περί φυσικῆς καὶ κοινωνικῆς περιβάλλοντος διὰ τὰς ὁποίας ἐγράψαμεν χθὲς ἐξ ἀφορισμῆς τῆς νατουραλιστικῆς θεωρητικῆς σχολῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Χάουπμαν, εἶχαν αἰ δῶ — πρὸς ἡμᾶς περίπου ἔδω — ζωηράν εἰς τοὺς κόλπους τῶν φιλολόγων καὶ τῶν διανοουμένων ἀπήχησιν. Ἦρώ ἀπὸ πάς θεωρίας αὐτῆς διεξήχθη κυρίως ἡ πειραματικὴ μάχη μεταξύ Ροΐδου καὶ Βλάχου, ἡ ὁποία ἐχώρισεν τοὺς διανοουμένους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς δύο ἀγρίως ἀλληλομαχόμενα στρατόπεδα, καὶ τὴν ὁποίαν αἱ ἐπιζῶντες παλαιότεροι Ἀθηναῖοι ἐνόησαν ὡς ἀσφαλῆς, μεῖς κἀποὶν δικαίως νοσταλγίαν. Πόση πράγματι διαφορά μεταξύ τῶν συζητήσεων αὐτῶν καὶ τῶν μικροζήλων ἀντιθέσεων τοῦ ἀποσπρόχον τῆν σημερινῆν γρηχὴν καὶ ἀναγνῶν ἐποχῆν. Ἀλλὰ καὶ ἡ συζητήσασ διαφορά εἰς τὸ ἐνδιαφέρον, μετὰ τοῦ ὁποίου τὸ κοινὸν παρηκολοῦται πᾶς συζητήσασ αὐτῆς καὶ εἰς τὸν ὅρατον φανατισμῶν, μετὰ τὸν ὁποῖον

συμμετεῖχε εἰς τὰς διαμάχας, τὰς ὁποίας προσεκόλου. Τὸ ζήτημα εἰς τὴν φιλολογικὴν αὐτὴν μονομαχίαν μεταξύ Ροΐδου καὶ Ἀγγέλου Βλάχου εἶχε ἐντοπισθῆ εἰς τὴν ποιήσασ. Ὁ ποιητῆς γεννᾶται, ἢ δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ περιβάλλον, κατὰ τὸν ὅρον τοῦ Ταιν — ἀπὸ τῆν «περιρρέουσαν ἀτμόσφαιραν» κατὰ τὴν ἑκφρασίν τοῦ Ροΐδου; Ἦρώ ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἀντιθέσασ, ἢ ὁποία ἐχώρισεν πάντοτε φιλοσόφους, φιλολόγους καὶ κριτικούς, διεξήχθη ἡ πλέον ἀγρία καὶ πειραματικὴ, ἀλλὰ ἡ πλέον ἐνδιαφέρουσα φιλολογικὴ μονομαχία, διότι αἱ συμμετέχοντες εἰς αὐτὴν εἶχαν κατέθει εἰς τὸν στίβον, ὡς ἰσχυρὰ τῆς παλαιῆς καλῆς ἐποχῆς, ἀποφασισμένοι ἢ νὰ νικήσασ, ἢ νὰ πέσασ ἐνδόξως εἰς τὸ πεδῖον τῆς φιλολογικῆς τῶν τιμῆς. Πάντοτε, ἡσυχασμένοι ἀπὸ μακρᾶν ἐμπειρίαν εἰς τὸν χειρισμῶν τοῦ λόγου καὶ τῆς διαλεκτικῆς, ἀμυλλῶμενοι εἰς ἐπιρροαίαν καὶ σφᾶραν, κατέχοντες τὸ θέμα τῶν εἰς ὅλον τὸ βάθος τοῦ καὶ

τὸ πλάτος, πιστεύοντες εἰς τὰς ἰδίας τῶν μετὰ τὴν ὅρασαν πίστιν τοῦ ἐμφύχωμεν τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν διανόησιν, προτοῦ εἰσβάλῃ καὶ εἰς τὰς σφᾶρας αὐτῆς τὸ θάνατον πνεύμα τοῦ εἰσπληγασμοῦ, ὑπεστήριξαν καθένας τὴν «θέσιν» τοῦ μετὰ μακρᾶς φιλολογικῆς διατριβῆς, εἰς τὰς ὁποίας ἡ μαχητικότης, ἡ δημοτικὴ εἰρωνεία, ἡ εὐστροφία τοῦ πνεύματος, ἐναμιλλῶνται μετὰ τὴν σοβαρότητα τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τὴν ἐμβρόθειαν. Καὶ σήμερον ἀκόμη αἱ διατριβαὶ αὐταὶ ἀποτελοῦν ἀληθινὰ φιλολογικὰ ἐντυπώματα διὰ τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὅπου καὶ τὴν σπινθηροβολίαν τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἕνα πολὺτιμον μάθημα διὰ τοὺς νέους, περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ἕνα ἔπρεπε νὰ διεξάγωνται αἱ φιλολογικαὶ συζητήσασ καὶ νὰ γράφονται αἱ φιλολογικαὶ κριτικά. Διότι, μετὰ οὐδὲν ἴσχυοντες ἢ νὰ ταχθῆ κατέθει, ἢ ὁμοιογενῆς ὅτι καὶ ὁ Ροΐδης καὶ ὁ Ἀγγελος Βλάχος, παρ’ ὅλην τὴν διαίτησιν καὶ τὸ πάθος μετὰ τὸ ὁποῖον διεξήγαγον τὴν συζητήσασ, ἐκράτησαν αὐτὴν εἰς ἐνοχλήσασ ἐπίπεδον. Δὲν εἰλεψαν ἐνοχλήσασ, οὔτε αἱ προσωπικαὶ ἀνταγχαίσεις οὔτε αἱ συγχαί καὶ μακρὰν περικύβησασ, αἱ ὁποία ἐπλάγησαν καὶ τοὺς δύο μακρᾶν τῆς πραγματικῆς

ἐρευνῆς τοῦ ζητήματος καὶ αἱ ὁποία ἔκαμαν τὸν ἀναμνηστικὸν ἐκ τῶν ὑστέρων εἰς τὴν συζητήσασ Ἰω. Παπαδιαμαντοπούλου, νὰ ἀναφωνήσῃ τὸ τοῦ Μολιέρου: Je ne sais point par où l'on pourrait finir la dispute. Ἀλλὰ καὶ αἱ παρεκβάσεις ἀκόμη αὐταὶ δὲν ἦσαν ξῆναι πρὸς τὴν ἀλληλοχυσίαν καὶ τὸ σοβαρὸν πνεύμα τῆς συζητήσασ, οὔτε ἐξέπιπτον εἰς τὴν ἀσκαπον καὶ καταγῶδη κενολογίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν λέγουσ αἱ Γερμανοὶ: Viel Geschrei und Wenig Welle, δηλαδὴ «λόγια πολλὰ καὶ πράγματα ὀλίγα». Ἀφορμὴν εἰς τὴν μονομαχίαν αὐτὴν ἔδωσαν ἡ ἔκθεσις τοῦ Ροΐδου ἐπὶ ἐνὸς δραματικῶν διαγωνισμοῦ τοῦ «Παρνασσῶ». Ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἐπιπέσασ Ἰωάννας» καὶ τῶν «Συριακῶν διηγημάτων», ἰσχυροῦτο εἰς τὴν ἔκθεσίν του ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξον ἀληθινὰ ποιητῆς, διότι δὲν ὑπῆρχε τὸ κατάλληλον περιβάλλον: «Πρὸς ὑπάρξιν ποιήσασ» — ἔλεγε — «πρόπαντος ἀλλογενεῖσασ κατὰ τὸν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ποιητικῆς ἀτμόσφαιρας χωρὶς τὴν ὁποῖαν, εἰσὺς εἰς ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ εἰδοποιησῇ καὶ ὡς ποιητῆς, ὅσον ἀπειθῶς καὶ ἂν ἔλαβον ἀπὸ τὴν φύσιν τὸ γὰ

ρισμα τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσασ. Ὁ ποιητῆς δὲν δύναται νὰ ἐκλέγῃ μὲν τοῦ τῶν ἰδανικῶν τῶν, ἀλλ’ εἶνε ἡ ναγκασμένοι νὰ ἀνανακλῶν πιστῶς ὡς κάτοπτρα τὰ αἰσθητικά τῶν συγχρόνων». Καὶ παρακάτω: «Ἀδύνατον φαίνεται εἰς ἡμᾶς νὰ γεννηθῆ καὶ νὰ ὑπάρξῃ ποιητῆς ἐκτός μῆς οἰασθήσασ ποιητικῆς ἀτμόσφαιρας τοιαύτην δὲ σήμερον δὲν ἔχομεν ἐν τῆς ἀτμόσφαιρας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πρὸς τὴν ἡμετέραν ἡμετέραν ἀτμόσφαιραν, τοῦ δὲ διανοητικῶν οἰου τῆς Ἀσείας δὲν μετέχομεν εἰσῆτι οὔτε τὴν ἐμπνεύσασ τοὺς ἐσπερίους ποιητῆς νόσος τοῦ αἰῶνος νοσοῦμεν». Ἀναλόγως ἰδέας εἶχε διατυπῶσας ὁ Ροΐδης καὶ εἰς τὴν σφᾶραν κριτικῆν τοῦ διὰ τὸν Ἑλλησμίτην: «Πληρέστατα — ἔγραφε — συμμερίζομεθα τὴν γνώμην τοῦ Βαλαωρίτου ὅτι μόνη πηγή παρ’ ἡμῶν ἀληθινῶν ποιήσασ εἶνε αἱ ἀναμνησῆς τοῦ ἀγῶνος τὴν πηγὴν πρὸς αὐτὴν οὔτε ρέουσιν ὀλίγον ἐν ὑπαίθεσιν οὔτε ἀκούομεν τὸ κλάσμα τῆς... Ἡ συμβολὴ τοῦ Ζαλοκίστα εἰς τὴν δευτέραν ἡμῶν, ὁ ἀγῶν δὲν ἐπαράθη» δὲν ἤχησεν εἰς ὅτι ἀκούομεν... Καὶ ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοῦ, ὁ ποιητῆς, ποὺ εἶχε ἐκ παραίτησιν ἀνάγκην ζῶντος ἰδανικῶν, εἰς μᾶτῃν ἀναχθῶν τὸ ἰδανικὸν αὐτὸ εἰς τὴν καρδίαν τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, εἰς μᾶτῃν ἀναχθῶν

τῶν γύρω τοῦ αἰσθητικῆς καὶ ζωῆν «ἡ ναγκασθῆ ν’ ἀφιερῶσῃ προσῶντα ἄλλοθεν ποιητοῦ εἰς ἔργα ἀρχαιοδύτου καὶ ταριχευτοῦ αἰσθημάτων, γλώσσης, ἔθιμων, χρεσινῶν μὲν κατὰ τὴν χρονολογίαν, ἀλλ’ ὑπὸ πάσαν ἐποχῆν δυστυχῶς ἀπρηχασίμεν καὶ νὰ ὑπάρξῃ ποιητῆς ἐκτός μῆς οἰασθήσασ ποιητικῆς ἀτμόσφαιρας τοιαύτην δὲ σήμερον δὲν ἔχομεν ἐν τῆς ἀτμόσφαιρας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πρὸς τὴν ἡμετέραν ἡμετέραν ἀτμόσφαιραν, τοῦ δὲ διανοητικῶν οἰου τῆς Ἀσείας δὲν μετέχομεν εἰσῆτι οὔτε τὴν ἐμπνεύσασ τοὺς ἐσπερίους ποιητῆς νόσος τοῦ αἰῶνος νοσοῦμεν». Ἀναλόγως ἰδέας εἶχε διατυπῶσας ὁ Ροΐδης καὶ εἰς τὴν σφᾶραν κριτικῆν τοῦ διὰ τὸν Ἑλλησμίτην: «Πληρέστατα — ἔγραφε — συμμερίζομεθα τὴν γνώμην τοῦ Βαλαωρίτου ὅτι μόνη πηγή παρ’ ἡμῶν ἀληθινῶν ποιήσασ εἶνε αἱ ἀναμνησῆς τοῦ ἀγῶνος τὴν πηγὴν πρὸς αὐτὴν οὔτε ρέουσιν ὀλίγον ἐν ὑπαίθεσιν οὔτε ἀκούομεν τὸ κλάσμα τῆς... Ἡ συμβολὴ τοῦ Ζαλοκίστα εἰς τὴν δευτέραν ἡμῶν, ὁ ἀγῶν δὲν ἐπαράθη» δὲν ἤχησεν εἰς ὅτι ἀκούομεν... Καὶ ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοῦ, ὁ ποιητῆς, ποὺ εἶχε ἐκ παραίτησιν ἀνάγκην ζῶντος ἰδανικῶν, εἰς μᾶτῃν ἀναχθῶν τὸ ἰδανικὸν αὐτὸ εἰς τὴν καρδίαν τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, εἰς μᾶτῃν ἀναχθῶν

τῶν ἀναλοῦτων τῆς αἰσθητικῆς ἐπιστήμης ἀρχῆς ἢ τὸ παράδοξον τοῦ τοῦ, ὅτι μᾶτῃν τὸ ποιητοῦ εἶνε ποιητικῆς ἀτμόσφαιρας, ἐνθ’ εἶνε ἔργα νῆς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ τὸ ποιητικὸν ἄλγος καὶ μᾶτῃν ἡθελομυθῆσαι ἀντὶ τῶν ἐξῶθεν ποιητικῶν ἐμπνεύσασ ὁ ἔχων περὶ τὴν διάνοιαν καὶ χαμαιπετὴ τὴν φαντασίαν. Παρορμησῶσ ἀνάγκην δὲν ἔχον αἱ ἀληθεῖς ποιητῆς, ἢ δὲ ἐπίδρασις τῆς ἐξῶθεν κοινωνίας, τῆς χαμαιζήλου συνήθους καὶ χαμαιπετοῦ, ἀπέθη πρὸς ὀλίγον τῆς ἀληθοῦς ποιήσασ καὶ ἐλαττώματα μάλλον ἢ ἀρετᾶς ἐπρόκειται τοὺς ποιητῆς. Ὁ Ροΐδης ἐσιώπησεν παραδόξως ἐπὶ ἐξάμηνον. Ἀλλὰ κατῆλθεν ἐπὶ τέλος εἰς τὴν κοινότητα, ὀπλισμένως καθ’ ὅλους τοὺς κἀνοῦσας τῆς ἰσχυρῆς τοῦ δημοσιευθῆντος καὶ ἡ μάχη ἐπὶ σφᾶραν εἰς τὴν δευτέραν τῆς φάσιν. Καὶ ἦτο — κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ἰ. Παπαδιαμαντοπούλου — ἡ μάχη αὐτῆς ὄντως ἰσχυρῆς, διότι καὶ ὁ καθυπερῶμενος κύκλος περιεπαράθη καὶ φράσας μακρὰν συνεκρούσθησαν καὶ ἐπίθετα διασωρῶθησαν ἀμφίκοπα. Ὅσα ἐπίθετα Καταλανικῶν ἐγγεγραμμένων, Ἀλλὰ ἐξ ἐστασιμῶσ εἰς τὸ σημείον αὐτῶν, διὰ τὴν συνεχίσασ εἰς ἄλλην ἐπιφυλλίδα.

ΤΑΚΗΣ ΜΠΑΡΛΑΣ